

manifestă și să lupte cu politica maghiară, și anume, cu moderație, cu jumătăți de măsuri, cu jumătate de gură, ca episcopul Lemeni și partida lui, sau cu hotărâre și în mod direct cum preconiza partida bărnățiană. Autoarea a concluzionat în mod just, și peste sau printre numeroasele și controversatele idei și concluzii formulate în istoriografia română și nu numai asupra lui Ioan Lemeni, viitorul a aparținut partidei lui Bărnățiu, radicalilor și programului lor politic, atât în lupta pentru emanciparea națională din 1848, cât și în înființarea Arhiepiscopiei și Mitropoliei Române Unite de Alba-Iulia, cu sediul la Blaj, de sub jurisdicția primațială a Ungariei între anii 1853-1855.

Dumitru Suciu

Gelu NEAMȚU, Vasile TUTULA, *Aspecte militare și pagini memorialistice despre revoluția și războiul civil din Transilvania 1848-1849*, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2008, 158 p.+13 hărți

Aspecte militare și pagini memorialistice despre revoluția și războiul civil din Transilvania 1848-1849 de cercetătorul științific I Gelu Neamțu și istoricul militar colonel (r.) Vasile Tutula reprezintă, de fapt, două cărți într-una, pe care le voi prezenta ca atare.

Ceea ce aș denumi Cartea întâi constituie, nu altceva, decât un mic tratat de istorie militară a anilor 1848 și 1849, cuprinzând revoluția pașoptistă și războiul civil din Transilvania, văzut de autori ca un „război de eliberare națională” (p. VII) a românilor, întru totul similar celui al maghiarilor, dar mult mai drept, fiind un război de apărare pe teritoriul propriu, nu unul de invazie și agresiune pe teritoriu străin.

Studiul introductiv al cărții (p. IX-CVI), cu caracter tehnic, așa cum se observă în *Nota ediției*, „este o sinteză care analizează evenimentele din punct de vedere militar” (p. VII). Atari întreprinderi au devenit rare în istoriografia ultimilor ani, fiind, cu atât mai mult, deosebit de utile.

Evoluția și desfășurarea evenimentelor revoluționare, cu declanșarea celor belice, sunt surprinse cronologic și interpretate analitic. Profesionalismul lui Gelu Neamțu, ca specialist al revoluției românești de la 1848, se îmbină cu aplicația militară a lui Vasile Tutula, iar rezultatul este un valoros instrument de lucru și o sinteză din punct de vedere militar a situației din Transilvania în anii amintiți.

Astfel, *Studiul introductiv* oferă o succesiune de subcapitole, după cum urmează:

- „Pentru o nouă interpretare a revoluției române de la 1848-1849 în Transilvania”;
- „Măsuri abuzive întreprinse de Guvernul Transilvaniei și Dietă care au dus la tensionarea relațiilor interetnice și crearea pericolului unui război civil” – care oferă preambulul și premisele războiului civil;
- „’Uniunea’ Transilvaniei se face prin forța armelor. Încercarea de ocupare militară totală a Transilvaniei (decembrie 1848-februarie 1849)” – ca și cauză directă a războiului, acest subcapitol având noi subdiviziuni: „Rezistența românilor la recrutări”, „Organizarea oastei lui Avram Iancu”, „Situația armatei Ungariei după separarea acesteia de unitățile armatei imperiale habsburgice”, „Situația armatei imperiale”, „Situația românilor”;
- „Bătălii operaționale: Încercările armatei ungare de a pune stăpânire pe Transilvania”, subcapitol care descrie cronologic: „Bătălia pentru Ciucea-Cluj”, „Bătălia pentru a pune stăpânire pe nord-vestul și estul Transilvaniei și pe sediul Comandamentului Regimentului 2 Gr. (17 I) și zona sa de dislocare”, „Bătălia pentru Zarand și încercarea de a pune stăpânire pe zona Munților Apuseni”, „Bătălia pentru stăpânirea centrului și sudului Transilvaniei. Prima bătălie a Sibiului (21-31 ianuarie 1849)”, „Bătălia de la Brașov (5 februarie 1849)”, „Incursiunea lui Urban în valea Bârgăului. Bem îl respinge. A doua bătălie a Sibiului (11 martie 1849). Ocuparea sediului Comandamentului General al Armatei transilvane. Generalul Bem devine stăpân peste două treimi din teritoriul Transilvaniei, timp de circa patru luni”;
- „Bătălii locale – Bătălii de uzură”, ce descrie următoarele confruntări militare: „Asediul cetății Alba Iulia (16 martie – 25 iulie 1849)”, „Asediul Munților Apuseni. Bătăliile de la Abrud (6-10 mai; 15-19 mai; 8-16 iunie 1849)”, „Prima bătălie de la Abrud (6-10 mai 1849)”, „A doua bătălie de

la Abrud (15-19 mai 1849)”, „A treia bătălie de la Abrud (8-16 iunie 1849)”, „Pierderea inițiativei strategice de către armata ungară. Intrarea în Transilvania și Ungaria a trupelor ruse și austriece sub comanda generalilor Paskievici, Lüders, Clam-Gallas, Haynau, Puchner, Grotenhjelm și Pavlov”, „Bătălia de la Albești-Sighișoara (31 iulie 1849) sau începutul sfârșitului”, „Șiria (31 august 1849) – capitularea Ungariei. Finis Ungariae”;

- „Bilanțul revoluției și războiului civil în Transilvania (1848-1849). Pierderi umane și materiale.”

Însemnătatea demersului, de prezentare în detaliu a bătăliilor și operațiunilor militare în parte, rezultă de la sine. Aspectele tehnice nu distorsionează caracterul narativ al descrierii și nici fluența epică.

La finele volumului se alătură, pentru explicitare și vizualizare, o schemă de organizare a oastei lui Avram Iancu în cele 15 legiuni sau prefecturi, fiecare cu tribunalele, centuriile și decuriile lor, precum și 12 hărți militare color, întocmite în majoritate după lucrarea lui I. Topliceanu și C. Ucrain, *Oastea lui Avram Iancu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, revăzute și îmbunătățite cu acceptul generalului de brigadă (r.) Constantin Ucrain.

Cartea a doua, în aprecierea mea, este un volum de memorialistică despre revoluția pașoptistă din Ardeal, venind în continuarea unei serii inițiate încă din 1988 prin *Memorialistica* publicată de Nicolae Bocșan și Valeriu Leu. Textele din volumul de față, identificate și culese din presa românească transilvăneană din a doua jumătate a veacului al XIX-lea și din prima jumătate a veacului XX, din ziare și reviste precum „Gazeta Transilvaniei”, „Tribuna”, „Observatoriul”, „Luminătorul” ș.a., își justifică cuprinderea în acest volum, dedicat aspectelor militare ale revoluției de la 1848, prin faptul că ele au o tentă militară pronunțată, rememorând lupte și bătălii pașoptiste desfășurate în Ardeal.

De-a lungul a 160 de pagini sunt republicate următoarele memorii: 1. *Unul din cei care nu mai sunt* (Gregoriu Ceontea); 2. *Amintiri din trecutul meu* (Teodor Borza zis Glumețul); 3. *Amintiri din copilărie* (St. I.); 4. *Cum am devenit căpitan de gloțiși (lăncieri) pentru o zi și o noapte* (Stan Pățitul Iosif); 5. *Întâmplările din anii 1848-9 în Brad și jur* (Adam Bolcu); 6. *Măcelul de la Presaca la anul 1848* (Țopul); 7. *În interesul adevărului istoric. Luptele de la St. Ioana (Sântioana) și Șarpatoc (Gornești) 1848* (semnat P.); 8. *Foișoara Observatorului. Împresurarea cetății Alba Iulia în 1849* (capelanul Dionisiu Thalson); 9. *Foișoara. Episoade din viața dlui Axente Sever* (Ioan B. Axentie Severu m.p.); 10. *Foișoara „Observatorului”. Femeile în lupta pentru libertatea națională – schițe istorice* (f.a.); 11. *Foiletonul. Documente relative de istorie militară* (căpitan W. Bichmann, traducere de Nicolae Pilția); 12. *Șiria – 13 august 1849* (f.a., articol de fond din „Gazeta Transilvaniei”). La finele lucrării sunt redată rezumatele textelor memorialistice prezentate.

Ela Cosma

Loránd L. MÁDLY, *De la privilegiu la uniformizare. Sașii transilvăneni și autoritățile austriece în deceniul neabsolutist (1849-1860)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008, 370 p.

Lucrarea de față a fost susținută inițial ca teză de doctorat, la Facultatea de Istorie a Universității „Babeș-Bolyai”, în anul 2007, pentru a ieși apoi de sub tipar un an mai târziu la Presa Universitară Clujeană. Această apariție precedată de o alta, *Vierhundertfünfzehn Tage in Wien: das Tagebuch der siebenbürgisch-sächsischen Nationaldeputation (1850-1851)*, tipărită în 2007, precum și de o serie de studii și articole, ni-l prezintă pe un istoric tânăr, cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române din Cluj-Napoca, cu studiile academice recent încheiate până la nivelul doctoratului și care este deja o certitudine, anunțându-se a fi un specialist în cel mai adevărat sens al cuvântului, în istoria modernă a Transilvaniei și, în mod particular, în istoria sașilor ardeleni din secolul al XIX-lea. Calificat deplin pentru abordarea unui atare subiect, datorită bunei cunoașteri a limbilor maghiară și germană, Loránd Mádly restituie prin această carte o temă și o perioadă mai